

raadsinformatiebrief

Registratienummer:

Heerlen, 19 juli 2017

29 augustus 2017

BWV-17002712

Onderwerp

Reactie van het college op rapport Nationale Ombudsman

Inleiding/aanleiding

De Nationale Ombudsman heeft een onderzoek uitgevoerd naar de betrouwbaarheid van de overheid voor woonwagenbewoners. Daarbij is de volgende onderzoeksvraag gesteld:

Handelt de Nederlandse overheid, centraal en decentraal, vanuit het perspectief van de woonwagenbewoners, betrouwbaar in het borgen van hun mensenrechten en meer in het bijzonder het recht op een eigen culturele identiteit?

Het antwoord op die vraag is volgens de Nationale ombudsman ontkennend. Als voorwaarden noemt hij dat a) de overheid de behoefte aan standplaatsen inventariseert, b) toewijst op een manier die het afstammingsbeginsel als uitgangspunt neemt en c) bij de herontwikkeling van bestaande locaties rekening houdt met het recht van de bewoners om volgens hun eigen culturele identiteit te wonen.

Daarbij stelt de Nationale ombudsman nadrukkelijk dat vanwege de ongelijkheid in culturele identiteit een gelijke behandeling met niet – woonwagenbewoners zijns inziens niet aan de orde is. De gemeente is verzocht om binnen drie maanden haar standpunt hieromtrent duidelijk te maken.

SAMENVATTING VAN DE BEVINDINGEN IN HET RAPPORT (NOM)

PROBLEEMSTELLING LANDELIJK

1. Tekort aan woonwagenstandplaatsen:

Woonwagenbewoners signaleren een tekort aan standplaatsen. De algemene indruk bij woonwagenbewoners is dat steeds meer gemeenten, door middel van het toepassen van een zgn. uitsterfbeleid (nuloptiebeleid), streven naar een afname van het aantal standplaatsen (d.w.z. absolute afname standplaatsen). Daarnaast blijft de populatie woonwagenbewoners groeien, terwijl het aantal standplaatsen niet meegroeit (d.w.z. relatieve afname standplaatsen). De woonwagenbewoners ervaren dit tekort aan standplaatsen als veruit de grootste bedreiging voor de instandhouding van hun culturele identiteit.

2. Toewijzingsbeleid niet op orde:

Er is vaak sprake van een onduidelijk of oneerlijk toewijzingsbeleid of wachtlijsten ontbreken zelfs. Verder is de wachttijd vaak zeer lang (6-25 jaar). Ook ziet men met regelmaat dat standplaatsen niet exclusief worden toegewezen aan woonwagenbewoners.

3. Achterstallig beheer & onderhoud en ontbreken woonwagens:

Het onderhoud van de woonwagenlocaties-, standplaatsen en verhuurwoonwagens laat veelal te wensen over. Klachten door woonwagenbewoners over achterstallig onderhoud bij de Huurcommissie werden meermaals gegrond verklaart;

Veel bewoners zijn niet in staat te voorzien in een eigen woonwagen en het onderhoud daarvan, doordat veelal enkel een standplaats met berging wordt aangeboden;

De doelgroep ervaart dit als een ontmoedigingsbeleid.

ESSENTIES EN AANBEVELINGEN UIT HET RAPPORT (NOM)

- Gemeenten en corporaties hebben geen zicht op de daadwerkelijke vraag naar en behoefte aan woonwagenstandplaatsen;
- Door de verdeling van woonwagenstandplaatsen op dezelfde wijze vorm te geven als de verdeling van sociale huurwoningen (na de afschaffing van de Woonwagenwet kan/mag het afstammingsbeginsel geen rol meer spelen), is het aantal standplaatsen voor de doelgroep 'woonwagenbewoners' afgenomen;
- Standplaatsenbeleid is geen voorkeursbehandeling, maar vloeit voort uit een mensenrecht;
- Bewustwording en het hebben van voldoende kennis omtrent het mensenrechtelijke kader is bij de Gemeenten (nog) onvoldoende aanwezig;
- De Rijksoverheid dient een regierol op zich te nemen.

AANBEVELINGEN AAN DE RIJKSOVERHEID (NOM)

- Wijs daartoe een Minister aan als portefeuillehouder voor woonwagenbewoners;
- Ontwikkel samen met de gemeenten een standplaatsenbeleid dat in overeenstemming is met het mensenrechtenkader over de culturele identiteit van woonwagenbewoners (rekening houdend met de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens en de oordelen van het College voor de Rechten van de Mens);
- Breng de Handreiking Werken aan Woonwagenlocaties (2006) hiermee in overeenstemming;
- Zorg voor kennis hierover in gemeenten die op peil en adequaat is;
- Monitor de impact van het overheidsbeleid op de bescherming van de culturele identiteit van woonwagenbewoners.

AANBEVELINGEN AAN DE GEMEENTEN (NOM)

- Benoem in het College een portefeuillehouder voor woonwagenbewoners en hun mensenrechten;
- Ga in gesprek met de gemeenteraad over het standplaatsenbeleid en het aanpassen daarvan;
- Maak het standplaatsenbeleid in overeenstemming met het mensenrechtenkader en de culturele identiteit van woonwagenbewoners en leg de standplaatsenbehoefte vast in de Woonvisie;
- Inventariseer de behoefte aan standplaatsen, de toewijzingscriteria, constructies voor huur en/of koop en de woonvorm.

SITUATIE IN DE GEMEENTE HEERLEN IN RELATIE TOT DE LANDELIJKE PROBLEMATIEK

1. De behoefte aan standplaatsen is onduidelijk door het ontbreken van wettelijke kaders van de Rijksoverheid;
2. Gelet op het feit dat de laatste jaren woonwagenbewoners nauwelijks tot niet meer bij de gemeente hebben aangeklopt voor een standplaats, lijkt de voorziening adequaat;

3. De gemeente Heerlen is bekend met het feit dat meerdere gemeenten in Nederland een zogenaamd "uitsterfbeleid" hanteren, wat inhoudt dat standplaatsen die vrijkomen meteen worden geamoveerd. De gemeente Heerlen hanteert géén uitsterfbeleid. Naar aanleiding van een wijziging van de Huisvestingswet is de wachtlijst komen te vervallen. Standplaatsen die vrijkomen, worden opnieuw aangeboden op grond van de *Beleidsregel toewijzing woonwagenstandplaats van de gemeente Heerlen 2016*. Deze beleidsregel houdt nadrukkelijk rekening met het afstammingsbeginsel (afstammingsbeginsel: vrijgekomen standplaats zoveel mogelijk beschikbaar stellen aan de doelgroep). Het beleid van de gemeente Heerlen strookt derhalve met de aanbevelingen van de Nationale ombudsman;
4. De gemeente Heerlen erkent nog steeds haar taak/rol als eigenaar en verhuurder woonwagenstandplaatsen en probeert hier op een zo goed mogelijke manier invulling aan te geven;
5. In het kader van beheer verhuurt de gemeente Heerlen enkel standplaatsen met een berging en voorziet de doelgroep niet van een woonwagen. Het achterstallige (klacht)onderhoud wordt niet geborgd door het invoeren van een meerjarig onderhoudsplan sinds 2016.

HUIDIGE AANTALLEN GEMEENTE HEERLEN

- Totaal 118 woonwagenstandplaatsen verdeeld over 20 woonwagenlocaties onderverdeling:
- 46 verhuurde standplaatsen in eigendom van de gemeente Heerlen;
- 59 in eigendom overgedragen standplaatsen;
- 13 standplaatsen in eigendom van de gemeente Heerlen (nog) zonder huurovereenkomst (Heerenweg kermisterrein);

Deze aantallen liggen hoger dan de laatst geldende provinciale norm.

CONCLUSIE COLLEGE EN REACTIE NAAR DE NATIONALE OMBUDSMAN

1. Of er sprake is van een tekort / behoefte aan standplaatsen kan de gemeente Heerlen niet exact beoordelen. Enerzijds hebben wij geen beeld van de situatie elders in den lande, anderzijds bestaat hiervoor geen norm of wettelijk kader;
2. Het toewijzingsbeleid van de gemeente Heerlen is op orde (prevaleren van verkoop versus verhuur afhankelijk van wettelijke kaders en gebaseerd op afstammingsbeginsel). Het aantal standplaatsen voldoet aan de laatst geldende Provinciale norm (Provinciale norm tot 1999 was 126 standplaatsen per 100.000 inwoners);
3. In het kader van beheer, verhuurt de gemeente Heerlen enkel standplaatsen met berging en voorziet de doelgroep niet van een woonwagen. Het onderhoud wordt door het plegen van (achterstallig)klachtonderhoud en het invoeren van een meerjarig onderhoudsplan geborgd.

Kanttekeningen, standpunten en aanbevelingen

- De Nationale Ombudsman miskent dat niet-woonwagengewoners, gelet op de verdragsrechtelijk geborgde vrijheid van vestiging (art. 2 Protocol No. 4 EVRM) ook aanspraak kunnen maken op een standplaats. Het is de vraag of het beleidsmatig geformuleerde voorbehoud van standplaatsen voor de doelgroep bij de rechter stand houdt indien die niet op een wettelijke grondslag rust;
- Nieuwe wetgeving (herinvoering, of althans de gedeeltelijke herinvoering van de Woonwagenwet) is o.i. daarom nodig om de toewijzing van standplaatsen mogelijk te maken die worden voorbehouden aan de doelgroep (afstammingsbeginsel);
- Teneinde de behoefte aan standplaatsen van de doelgroep in beeld te brengen dient er een inventarisatie plaats te vinden op landelijk of provinciaal niveau;

- Er bestaat nochtans geen wettelijke basis om het recht, om volgens de eigen culturele identiteit te wonen, volkshuisvestelijk te faciliteren. Dit leidt ertoe dat de gemeente wel standplaatsen verhuurt of verkoopt, maar geen wagens beschikbaar stelt;
- Woningcorporaties kunnen bij gebrek aan een wettelijke basis niet in deze leemte treden omdat het volgens de nieuwe toezichtcriteria wordt aangemerkt als een commerciële activiteit;
- Potentiële woonwagenbewoners geraken daardoor mogelijk in de situatie dat hun wel een standplaats wordt toegewezen, maar zij de financiering van de wagen niet rondkrijgen. De gemeente mag zelf geen leningen verstrekken ingevolge het bepaalde in het Besluit begroting en verantwoording gemeenten;
- Indien een erkenning heeft plaatsgevonden voor deze doelgroep dan dient de Rijksoverheid wettelijke kaders te stellen voor de lokale overheden en woningcorporaties t.a.v. woonvormen en aantallen.

Commissie Ruimtelijke Ordening 24 mei

Naar aanleiding van de commissievergadering RO van 24 mei jl., actiepunten 302, geven wij u onderstaand de situatie in Deventer weer. Zoals u uit vorenstaande kunt afleiden is deze niet vergelijkbaar met de situatie binnen de gemeente Heerlen.

Een bewoner die bij de gemeente Deventer op de wachtlijst van standplaatszoekenden staat, heeft het college voor de rechten van de mens ingeschakeld omdat hij van mening is dat de gemeente door middel van haar beleid de woonwagenbewoners discrimineert. Het volgende is het geval.

- De gemeente Deventer heeft vanaf 2013 besloten om vrijkomende standplaatsen en woonwagens die de gemeente in eigendom heeft, niet meer te verhuren. Woonwagens die vrijkomen worden verkocht, standplaatsen worden te koop aangeboden of ontmanteld. Er worden verder geen nieuwe standplaatsen meer aangelegd;
- De gemeente Deventer stelt zich op het standpunt dat zij geen verhuurtaak meer heeft. Het huren van standplaatsen en woonwagens blijft mogelijk via de woningcorporaties. Er is derhalve geen sprake van een uitsterfbeleid;
- Het college voor de rechten van de mens heeft beoordeeld of in casu sprake is van het handelen in strijd met artikel 7a van de Algemene wet gelijke behandeling (AWGB). Dit artikel bepaalt dat bij sociale bescherming onderscheid op grond van ras verboden is;
- Het college voor de rechten van de mens heeft het volgende geconcludeerd:
  - Het college van B&W brengt de behoeften van woonwagenbewoners aan standplaatsen niet in kaart. Zij doet dit wel voor de behoeften van andere doelgroepen van sociale woningbouw.
  - Het college van B&W van de gemeente Deventer voert geen beleid meer ten aanzien van woonwagenbewoning. Hierover zijn verder ook geen prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties
  - Het college van B&W kan de verantwoordelijkheid voor voldoende standplaatsen niet overdragen aan de woningcorporaties.
  - Als woonwagenbewoner is men aangewezen op een woonwagenstandplaats op een woonwagenlocatie om volgens de woonwagencultuur te kunnen leven. In Deventer staat vast dat het niet mogelijk is om binnen afzienbare tijd in aanmerking te komen voor een woonwagenstandplaats. Dit leidt tot een vermoeden van discriminatie van woonwagenbewoners.
  - De gemeente Deventer heeft dit vermoeden van discriminatie niet weerlegt. Op grond hiervan is beoordeeld dat het beleid van de gemeente Deventer leidt tot

een afbouw van het aantal standplaatsen en hierdoor sprake is van discriminatie.

Kernthema:

Fysieke Leefomgeving

Bijlagen

Voor het rapport wordt verwezen naar de website van de Nationale ombudsman.

Burgemeester en wethouders van Heerlen,

de wnd. secretaris,
drs. D. Schipperheijn

de burgemeester,
R.K.H. Krewinkel

Deze brief is digitaal ondertekend en is daarom niet voorzien van handtekeningen.